

НАЗВАНИЯТА ЗА ПЛАШИЛО В БЪЛГАРСКИТЕ ДИАЛЕКТИ¹

ЛУЧИЯ АНТОНОВА-ВАСИЛЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“ ПРИ БАН
luch_antonova@abv.bg

Резюме: Публикацията разглежда названията за *плашило*, което се използва за *предпазване на реколтата*, в българските диалекти в съпоставка с названията в други езици в Европа по данни на Европейския лингвистичен атлас (ЕЛА). Привежда се и материал, картографиран в Общославянския лингвистичен атлас (ОЛА). За по-пълното отразяване на диалектното многообразие на българския език към материала в ЕЛА се прибавя и материал от Архива на Българския диалектен речник.

Ключови думи: диалектология, лингвогеография, лексикология

THE NAMES FOR THE SCARECROW IN THE BULGARIAN DIALECTS

LUCHIA ANTONOVA-VASILEVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
luch_antonova@abv.bg

Abstract: The publication looks at the names of the *scarecrow used to protect the crop* in the Bulgarian dialects in comparison to the names in other European languages according to the European Linguistic Atlas (Atlas linguarum Europae – ALE). The material mapped in the All Slavic Linguistic Atlas (OLA) is also bold. For more complete reflection of the dialectal diversity in the Bulgarian language, the material from the Archive of the Bulgarian dialect dictionary is also considered.

Keywords: dialectology, linguography, lexicology.

Названията за *плашило*, което служи за *предпазване на реколтата в градините или на полето*, не показват голямо разнообразие в българските диалекти. Поради това в Програмата за събиране на материал за Българския диалектен атлас няма въпрос, посветен на тази реалия. Но погледнато на фона на многообразието на езиците в Европа, на диалектно равнище се разкриват различия и паралели, които може да се проследят по материалите от Европейския лингвистичен атлас (ЕЛА) (ALE 2015: с. № I. 95, 145–192). Както посочва авторът на съответната карта в ЕЛА – М. Контини, използването на *плашило* в земеделието се дължи не само на конкретната практическа нужда и опит за предпазването на реколтата от птиците. То е свързано и с проявите на магически и религиозни практики, на-

следени от миналото, които целят чрез различни символи да съхранят резултата от човешкия труд от щети и унищожение. М. Контини с основание отбелязва, че съществуват многобройни карикатури, представящи градинското плашило с птици, кацнали върху неговите „ръце“ или върху шапката му. Въпреки това то си остава едно от характерните свидетелства за някогашния селскостопански бит, както и за съвременната култура на хората, които се занимават със земеделие. Доколко градинското плашило днес се използва заради опита и традицията от миналото, доколко заради надеждата, че със своето присъствие човек би могъл да контролира нежеланите явления, според мен е трудно да се прецени.

Названията за *плашило* се отразяват и в програмата за проучване на Общославянския лингвистичен атлас (ОЛА/OLA 2012: к. № 11, с. 54), което дава възможност да се проследят проявите на единството и различията в славянското езиково семейство.

В българския традиционен селски бит *плашилото*, което се използва за опазването на реколтата от птиците в овощни и зеленчукови градини и на полето, се прави така, че да наподобява човек. Сглобено е от дървени пръти, „облечено“ е в дрехи от парцали, обикновено има сламена „глава“, на която често се поставя стара шапка (Вакарелски/Vakarelski 1977: 118; Етнография/Etnografiya 1983: 287). Поради начина на направа, както и поради предназначението си плашилото се характеризира със своя отблъскващ външен вид. В български това личи и от фразеологичния израз *грозен като плашило* (ФРБЕ/FRBE 1975: 122).

От картотеката за въпрос № 339 в ЕЛА (ALE, 2015: к. № I. 95) при названията за *плашило* се откриват словообразователни и естествено, редица фонетични и акцентни варианти, срв.:

плашѝло, *пла̀шило* (според записите в ЕЛА: *pləʃ'ilo*, *plʌʃ'ilu*, *pləʃ'ilo*, *pləʃ'ilu*, *pl'ʌʃilo*) – отбелязано на преобладаващата част от територията на България – на североизток, северозапад и югозапад;

плашѝлка (според записите в ЕЛА: *plʌʃ'ilkʌ*, *pləʃ'ilkə*, *plʌʃ'ilkʌ*, *plʌʃ'il'kʌ*) – отбелязано в Югоизточна България.

Според материалите на ЕЛА названието *плашило* освен на територията на България се среща и в диалектите на територията на Република Северна Македония, които спадат към българския диалектен континуум. Освен това то е отбелязано в диалекти на територията на Сърбия, Хърватия, Босна и Херцеговина, Черна гора, както и в едно селище в Словения.

Картата на ОЛА чертае по същество сходна картина на разпространението на названието на територията на България: – *плашѝло* (*pləʃ'ilo*, според записа на ОЛА – виж ОЛА/OLA 2012: к. № 11, 53) в различни фонетични варианти; *плашѝлка* (*pləʃ'ilkʌ*) – Югоизточна България (района на Родопите). От тази карта личи, че названието *плашило* освен на територията на Република България е разпространено и в диалектите в Северна Гърция, в Република Северна Македония и в Сърбия – в райони, които пред-

ставяват част от българския езиков континуум, както и в българския банатски диалект на с. Винга, Румъния (*plə'silu*). Картата на ОЛА потвърждава разпространението на названието в южните славянски езици и на територията на Сърбия, Хърватия, Черна гора, Словения.

Ареалът на словообразователния вариант *плашилка* (*pla'silka*), разпространен в Югоизточна България, според картата в ОЛА, също естествено продължава на юг в българските тракийски говори в Дедеагачко и Лозенградско на територията на Гърция и Турция.

Може да се обобщи, че картите в ЕЛА и ОЛА, посветени на този въпрос, чертаят един сравнително ограничен ареал на названията *плашило*, *плашилка*, който се свързва с южния дял от семейството на славянските езици. За анализа на разпространението на названието е важен неговият произход и преди всичко – неговата мотивация. В ЕЛА М. Контини публикува мотивационна карта, от която личи, че лексемите *плашило*, *плашилка* спадат към названията, мотивирани от чувството за страх, разпространени широко сред езиците в Европа. В ОЛА е публикувана отделна карта, посветена на глаголите със значение ‘плаши, внушава страх’ (ОЛА/OЛА 2012: к. № 12, 56–57). На територията на България е отбелязан глаголът *плаши* (*plāši*). Според Речника на българския език² този глагол е преходен и има следните значения: ‘1. Карам, правя някого да изпитва страх, предизвиквам безпокойство у някого; сплашвам, заплашвам; 2. С крясък или действия подгонвам, обикновено при лов, животни, птици’. В речника се посочва и фразеологичният израз *Плаша гаргите (врабците, кокошките)*.

Според Българския етимологичен речник (БЕР) разпространението на различни лексеми, образувани от корен *plah-*, *plāš-*, е далече по-широко от това на лексемата *плашило*. Съвременният български облик на еднокоренните думи съответства на този в сръбски и хърватски *plāšiti*, чешки и словашки *plahý*, *plāšiti* и др. (южните славянски и южния дял от западните славянски езици). В картата на ОЛА може да се проследи детайлно тяхното разпространение. В БЕР се посочва изходен праславянски глагол **palšiti*, произведен от **palxъ* и ‘черковнославянски’ *плахъ*, *плашити* (БЕР/BER 5, 1999: 322, 326). Вижда се, че в съвременните езици от южния славянски ареал отбелязаната форма е с облик, както в български. За разлика от това в източните, както и в северния дял на западните славянски езици думата се среща с пълногласие и с гласна *o* – срв. руски *полошитъ*; полски *płoszyć*, горнолужишки *plōšiš*, долнолужишки *plōšič*.

Думите с корен *плах-*, *плаш-*, както и думи със значение ‘плашило’ не са отбелязани в трудовете, специално посветени на успоредиците между българските диалекти и старобългарския език – срв. изследванията на Р. Цейтлин (Цейтлин/Tseytlin 1986) и М. Мъжлекова (Мъжлекова/Mazhleкова 1990), както и в редица речници на старобългарския език (Стоянов, Янакиев/Stoyanov, Yanakiev 1976; СтбР/StbR 2, 2009). В БЕР се посочват диалектни успоредици като *плану* ‘уплаших се’, от по-старо **плахнхъ* –

*плахнах ‘изплаших се’; *плахувам* – Софийско, Ботевградско (БЕР/BER 5, 1999: 322–323), както и *плахтуя* (Геров/Gerov 4, 1977: 40). В етимологичния речник се изказва предположението, че праслав. *palxъ същ. и **palxъ(jъ)* прил. < **pal-s-* вероятно е сродно с гот. *usfilma* – ‘уплашен, ужасен’; лат. *palidus* – ‘блед’, гр. *πόλεμος* – ‘война’; *πάλλω* – ‘възбуждам, потресавам’, възлизащи към ие. **pel-*, **pol-*. Тук се цитира и предположението за експресивно развитие от **pal-g-* > *pal-h-* и семантично развитие *бягство* > *страх*, което се преценява като по-малко вероятно.

От Архива на Българския диалектен речник може да се прибави и допълнителен диалектен материал за сродни думи с корен *плах-*: *плахта* – ‘дишам бързо от умора’ – Родопите, Гоцеделчевско; *плахтене* – ‘постоянно затруднено дишане’. Според Й. Иванов (Иванов/Ivanov 1979: 45) в тайния кошковски говор наред със значенията ‘бягам, тичам’ на глагола *плѣхта* е засвидетелствано и значение ‘горя’, което е във връзка с разгорещеното бягане. Тези значения са свързани с отбелязаните в БЕР в сръбски и хърватски *плѣх* – ‘бърз, рязък’; *плаховати*, *плѣхуйем* – ‘избухвам, буйствам’. Те насочват към наличието на общ семантичен елемент, означаващ интензивно действие (срв. значенията на сродните ие. форми при *плах*), залегнал в засвидетелстваните конкретни значения – ‘дишам бързо’, ‘пъхтя’, ‘бягам, тичам’, ‘горя’, ‘бърз’, ‘рязък’ (сръбски и хърватски), ‘избухвам’, ‘буйствам’ (сръбски и хърватски) – срв. *плѣхт* ‘плах, страхлив’ Великотърновско, може би свързано по произход с *плах*; *плѣхтя* – ‘силно дишам, пъхтя; едва дишам от умора’ Пазарджишко; *плѣхтя* Първомайско; *плѣхтя* ‘пламтя’ Съчанли, Гюмюрджинско (БЕР/BER V, 1999: 375). Това би могло да обясни употребата на название със значение ‘нещо, което причинява уплаха и прогонва’ – *плашило* < *плаша*, което е най-широко разпространено в българския език, в т.ч. и в диалектите на територията на Република Северна Македония, с успоредици преди всичко в южния дял на славянските езици.

Освен названието *плашило*, според данните на ЕЛА и ОЛА, в славянските езици се употребява и название, образувано от корен *страш-* (*str'af-* //*straš-*):

- хърватски и словенски (в Австрия) [*str'afilo*]; сръбски и хърватски *strašilo*; *strašilo* – Република Северна Македония (Любанци, Скопска Черна гора и Лазарополе – област Река, Дебърско според ЕЛА и ОЛА), както и във Вруток, Гостиварско (според ОЛА);
- полски [*strax'iskə*, *str'afak*, *str'afkə*]; чешки [*str'afīāk*]; словашки [*strAf'ək*], [*str'afek*], [*str'afīāk*]; украински (в Словакия) [*straf'ok*].

Това название също е мотивирано от чувството на страх. То е производно от стб. *страшити*, *страшж* – Синайски требник, Супрасълски сборник – глагол, произведен от *страхъ* (БЕР/BER VII, 2010: 490, 491). В старобългарски *страшити* означава ‘внушавам страх, плаша’ (СтбР/StbR 2, 2009).

Според Фасмер при глагола се наблюдава експресивно развитие от **strag-* < **strōg-*, **sr-ōg-*: **sor-g-* (Фасмер/Fasmer 3, 1971: 772). Макар че според

материалите на ЕЛА и ОЛА не е отбелязана такава дума в български език, тя се среща в Архива на БДР: *страшило* – Банско; *страшило* – Тетевен, Прилеп: *Леле йас сиромав, дали ке ймам избавишите от два страшило, што ме наклапушило сега*.

Ако съпоставим значенията на двете думи – *плашило* и *страшило*, може да се направи изводът, че при лексемите, образувани от корен *страш-*, липсва семантичният елемент ‘нещо, което подплашва, прогонва’. Този елемент присъства в думите с корен *плаш-*, което личи и от съвременното тълкуване на глагола *плаша* в българския език: ‘карам, правя някой да изпитва страх, предизвиквам безпокойство у някого’, както и от семантиката при названието на реалитета *градинско плашило*. Указание за наличието на подобно семантично различие между двата глагола може да се открие в диалектния материал в ОЛА от Хърватия: *str:ž:ši* (1) плаши хора – Врбань, Хърватия; *p'laši* (2) плаши животни – Круч, Италия (Acquaviva Collescese, reg. Abruzzi – виж ОЛА/OLA 2012: к. № 12, 56–57). Подобно различие в семантиката на глаголите, а именно – наличието на семантичен елемент ‘плаша и прогонвам, предимно животни’ може да обясни и липсата на регистрация на глагола в наличните старобългарски текстове, поради тяхното съдържание, насочено предимно към сферата на духовния и религиозния живот.

Глаголът *плаша* функционира в съвременния български език като преходен, каузативен, но има и непреходен глагол *плаша се* (с компонент *се*). Глаголите, образувани от стб. *страшити*, нямат форма на преходен каузативен глагол в съвременния български език. Тя се проявява само при някои производни глаголи с представки, а глаголът *страхувам се* е регистриран само като възвратен (Първанов/Pargvanov 2010: 259–345; 356). Непреходните, възвратни по форма глаголи *страхувам се* и *плаша се* в съвременния български език са синоними – срв.: *страхувам се* ‘изпитвам страх, боязън, боя се, плаша се’; *плаша се* ‘изпитвам страх от или за някого или нещо, боя се’. Данните за разпространението на думата *плашило* разкриват специфични страни от семантичните различия между двата глагола, които са отразени и в техните форми. От глагола *плаша* е образувано най-широко разпространеното в българските диалекти и установено в българския книжовен език название на реалитета, означаваща ‘фигура от дървени пръти, наподобяваща човек, която служи за запазване на реколтата от птиците’.

В Речника на Найдено Геров, в който обикновено се отбелязват множество синоними на думите, при думата *плашило* се проявява сравнително по-голяма лаконичност – срв. *Что служи за плашене; страшило, меду; пугало* (Героv/Gerov 1997: 41). Това отново потвърждава направените дотук наблюдения за сравнително по-голямото единство на названията на реалитета на диалектно равнище. Освен това не става напълно ясно дали при тълкуването *Что служи за плашене* се има предвид конкретното название

на реалитета ‘плашило, което се използва, за да се предпазва реколтата от птиците’, или по-общото ‘нещо, което предизвиква страх’. Речниковата статия фактически отразява многозначността на думата в българския език, като представя по-общо семантиката. Н. Геров посочва като семантично съответствие на думата *плашило* и думата *медун*, но при нейното тълкуване отбелязва следните значения: ‘1. Мъжка мечка; 2. Мечка; 3. Сърдит, надут, навъсен човек; 4. Плашило, *пугало*’. (Геров/Герov, 1977: 57).

Според Архива на Български диалектен речник думата *медун* има следното значение: ‘мъжка мечка; мечок’ – Западна България, Видинско, Ломско, Белослатинско, Плевенско, Тетевенско. В трудове, посветени на етнографията на България, название *медун* е описано в раздела, посветен на пчеларството, т.е. със значение ‘плашило в пчелин’. Може да се цитира следното по-пълно описание: „Неприятели на пчелите са някои животни, птици и насекоми... Затова пчеларите поставят на пчелина, по овощните дървета, върху оградата т.нар. *плашило* – две дървета на кръст, върху които са надянати стари, излезли от употреба дрехи, парцали и др. Населението го нарича още и *медун*. В миналото често се е практикувало и поставяне на черепи от убити или изядени от хищници домашни животни около пчелните кошери с цел да се предпазят пчелите от уроки“ (Етнография/ Etnografija 1983: 54). Освен за уточнението в значението на думата *медун*, тези сведения заслужават внимание и поради посочването на връзката на плашилото с различните ритуални предмети, поставяни за предпазване на реколтата, описана от М. Контини. Те обаче са ясно свидетелство за това, че лексемата *медун* не се използва със значение ‘градинско плашило’, а с по-тясно специализирано значение. Това се потвърждава от материала в ОЛА, където няма картографирани названия от корен **med-* или нещо подобно със значение ‘градинско плашило’ (ОЛА/OLA 2012: к. № 11, с. 54–55). Значенията на думата *медун*, отбелязани в БЕР, също потвърждават това (БЕР/BER III, 1980: 713). Може да се посочи и фактът, че в речника на говора на гр. Копривщица не е отбелязана дума *медун* със значение ‘плашило’ (срв. Керемидчиева/Keremidchieva 2007). А в БЕР се посочва, че именно там е регистрирана лексемата. Според последна теренна справка, извършена от С Керемидчиева, в копривщеникия говор лексемата *медун* се схваща като остаряла и има две значения ‘1. Мечка. 2. Дебел човек’. Що се отнася до думата *пугало*, то тя представлява съответствието на лексемата *плашило* в руски език – характерна част от речниковите статии на Н. Геров. Такава лексема, както и изобщо лексеми, производни от глаголите **pognoti*, **pognoti*, от които се образува руският глагол *пугать* (Фасмер/Fasmer, 1978: 339–340), не са отбелязани със значение ‘градинско плашило’ в Архива на Български диалектен речник.

В Архива на БДР има и данни за наличието на лексемата *чучело* в български език: *чучело на лозе* Вердикал, Софийско; Софийско; ‘нещо за плашене’ – Копривщица. Според Фасмер етимологията на тази дума не е напълно ясна (Фасмер/Fasmer 4, 1973: 338, 389). В Българския тълковен реч-

ник лексемата е отбелязана като заемка от руски със следните значения: '1. Фигура, наподобяваща човек (обикн. чувал, напълнен със слама), която се използва при обучение на войници; 2. Плашило; 3. Прен. Безличен, бездеен човек' (БТР/ВТР 1993). В материала на ЕЛА се откриват следните успоредици в източните славянски езици: руски [tʃʲʊtʃələ] (обширен ареал); белоруски [tʃʲutʃAlə] (в два пункта); украински [tʃʲutʃɛlo] (обширен ареал); в отделни пунктове в съседни езици от балтийската, финската, уралската и казказката група – срв. естонски *čičāla*, саами [tʃʲutʃelä], мордвенски *čičāl*, *čičela*, *čičala*. В ОЛА е очертан същият ареал на лексемата (ОЛА/ОЛА 2012: к. № 11) в източните славянски езици. В ЕЛА М. Контини свързва тази дума с фантастичните персонажи от легендите – джуджетата или гигантите. Той търси връзка между облика на думата и корена *keu-k/*kou-k в ие. със значение 'сгънат, прегърбен'. В коментара към картата тук е посочено и наличието на лексемата в българския език.

Според Архива на Българския диалектен речник в отделни селища в България се среща и лексемата от турски произход *куркузү*: *Бостан коркусү* ср. 'градинско плашило' Шумен; *куркузан*, *куркузам* м. 'дявол'. *Пулши се като куркузан*. Харманли; *коркулук* – Маданско и Ардинско. И от тези примери личи многозначността на лексемите, които се проявяват с едно по-общо значение – 'страшилище' – и с по-конкретно значение – 'градинско плашило'. Това название, според данните на ЕЛА, се открива в: тур. [k'orkuluk]; гагаузки *korkuluk*; татарски *kurkyn 'üçp* [gurgalag]. То не е отбелязано в материалите на ЕЛА и ОЛА за българския език. От една страна, наличието на тази заемка в българските диалекти е естествено, като се има предвид силното влияние на турския език в разстояние на столетия. От друга страна, прави впечатление, че нейното присъствие в говорите е силно ограничено. В диалектите названията от домашен произход рещително преобладават.

Една сравнително рядка диалектна лексема представлява отбелязаната в речника на хасковския градски говор дума *бòкъ* ж. – *М'асъ нь бòкъ с та къпèль*. (Кювлиева, Димчев/Kyuvlieva, Dimchev 1970: 191). Според Архива на Българския диалектен речник тя е характерна преди всичко за детския говор – срв.: *бòка* детски говор 'вампир, плашило' – Димово, Хасковско; *бòка* детски говор 'мечка' – Доброславци, Софийско (Гълъбов/Galabov 1965: 71); *бòка* ж. детски говор 'мечка'. *Йаиш, òти че те дадèм но бòката* – Доброславци, Софийско (Гълъбов/Galabov 2000: 91); *бòка* прил. неизм. 'нисък човек' (идва от названия на игра) – Радилово, Пещерско; *бòка* 'къс дърво' – Стрелча, Панагюрско. Думата е отбелязана и в Гоцеделчевско. Тя е с неизяснена етимология, но заради разпространението ѝ в детския говор може да се предположи, че по произход е свързана със звукоподражателните думи. Подобни лексеми представляват названия, означаващи на първо място 'страшно същество, страшилище', които, както описва и М. Контини в коментара към съответната картата в ЕЛА, в някои диалекти се използват и като название за градинско плашило. От своето детство аз си

спомням, че бях заплашвана от възрастните роднини, по произход от гр. Шумен, с *момото*, което ще дойде, ако не си изям храната или ако направя някоя неразрешена постъпка. В ЕЛЯ М. Контини описва названията *tat'a*, *tət'a*, *tot'o* в романските езици, с успоредици в румънски – *tot'ije*, които означават ‘чудовище, фантом; зъл дух’ (ALE 2015: 153). Присъствието на подобни лексеми в българските диалекти и в речта на различни социални прослойки потвърждава необходимостта от извършването на по-широки диалектоложки изследвания за представянето на цялостното диалектно богатство на всеки един език.

Разгледаният тук диалектен материал позволява да се направи изводът, че диалектното разнообразие при названията на реалитета ‘плашило, което служи в селското стопанство за предпазване на реколтата от птици’ се осъществява преди всичко на домашна почва – срв. *плашило*, *плашилка*, *страшило* (с по-различна семантика). Наличието на диалектно название *чучело* свидетелства за това, че вероятно и то е възникнало на домашна почва. Основание за подобно предположение според мен представлява фактът, че контактите между български и руски на диалектно равнище не са обичайно явление, за разлика от контактите между български и турски, отразени при заемането на названието *куркузу*.

От прегледа за названията на *плашило* в българските диалекти може да се направи изводът, че тази лексема е характерна предимно за българския езиков ареал, макар че коренът, от който тя се образува, е общославянски. Тя е разпространена предимно в южния дял на славянските езици. В юго-източните български говори е регистриран словообразователният вариант *плашилка*. Лексемата *страшило*, която е отбелязана в българските говори, се характеризира с едно по-различно значение – ‘нещо, което предизвиква силен страх, страшилище’, но използването на подобни думи за назоваването на реалитета ‘градинско плашило’ е характерно за диалектите на езиците в Европа. То може да бъде свързано и с използването на лексеми от детския говор със значение ‘мечка, страшилище’ за назоваване на градинското плашило, каквато е лексемата *бодка*, отбелязана в някои български диалекти. В ограничен брой селища е отбелязана думата *чучело*, което свидетелства за това, че тя вероятно не е заемка от руски в български език. В единични селища се среща и название *куркузу* с вариант *куркулук*, което е заемка от турски, но неговото разпространение е ограничено.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Статията е написана във връзка с работата по проект „Лингвогеографско изследване на взаимовръзката между българската и европейската диалектна лексика“ – ДН 20/11 от 11.12.2017 г., финансиран от МОН.

² <http://ibl.bas.bg/rbe/>

ЛИТЕРАТУРА

- БЕР 3, 1980: *Български етимологичен речник*. Т. 3. София, Издателство на БАН.
- БЕР 5, 1999: *Български етимологичен речник*. Т. 5. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- БЕР 7, 2010: *Български етимологичен речник*. Т. 7. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- БТР 1993: *Български тълковен речник*. София, Издателство на БАН.
- Вакарелски 1977: *Вакарелски, Хр.* Етнография на България. София, Издателство на БАН.
- Геров 4, 1977: *Геров, Н.* Речник на българския език. Т. 4. София, Изд. „Български писател“.
- Гълъбов 1965: *Гълъбов, Л.* Говорът на с. Доброславци, Софийско. – В: Българска диалектология. Проучвания и материали. Кн. 2, с. 3–118. София, Издателство на БАН.
- Гълъбов 2000: *Гълъбов, Л.* Лексиката на говора на с. Доброславци, Софийско. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Етнография 1983: *Етнография на България*. Т. II. София, Издателство на БАН.
- Иванов 1979: *Иванов, Й.* Кошковският говор – таен дръндарски еснафски говор. – В: Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Филология. Т. 17, кн. 5, с. 9–71.
- Керемидчиева 2007: *Керемидчиева, Сл.* Копривщица – история и език. София, Multiprint.
- Кювлиева, Димчев 1970: *Кювлиева, В., К. Димчев.* Речник на хасковския градски говор. – В: Българска диалектология. Проучвания и материали. Кн. 5, с. 53–105.
- Мъжлекова 1990: *Мъжлекова, М.* Речник на старобългарски думи в днешните български говори. София, Издателство на БАН.
- ОЛА 2012: *Общеславянски лингвистически атлас*. Серия лексико-словообразователна. Выпуск 4, Сельское хозяйство. Братислава.
- Първанов 2010: *Първанов, К.* Префиксната перфективация в историята на българския език. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Стоянов, Янакиев 1976: *Стоянов С., М. Янакиев.* Старобългарски език. Текстовете и речник. София, „Наука и изкуство“.
- СтБР 2, 2009: *Старобългарски речник*. Т. 2. София, Изд. „Валентин Траянов“.
- Фасмер 3, 1971: *Фасмер, М.* Этимологический словарь русского языка, Т. 3. Москва, Изд. „Прогрес“.
- Фасмер 4, 1973: *Фасмер, М.* Этимологический словарь русского языка. Т. 4. Москва, Изд. „Прогрес“.
- ФРБЕ 1975: *Фразеологичен речник на българския език*. Т. II, София, Издателство на БАН.

Цейтлин 1986: *Цейтлин, Р.* Лексика древноболгарских рукописей X–XI вв. София, Издательство Болгарской академии наук.

ALE 2015: *Atlas Linguarum Europae*. Volume I: Neuvième fascicule. Cartes Linguistiques Européennes; Commentaires. Editura Universității din București. Conti-
tini, M. Carte I. 95. Épouvantail (QI: 339).

REFERENCES

ALE 2015: *Atlas Linguarum Europae*. Volume I: Neuvième fascicule. Cartes Linguistiques Européennes; Commentaires. Editura Universității din București. Conti-
tini, M. Carte I. 95. Épouvantail (QI: 339).

BER 3, 1980: *Balgarski etimologichen rechnik*. T. 3, Sofia, Izdatelstvo na BAN.

BER 5, 1999: *Balgarski etimologichen rechnik*. T. 5. Sofia, Akademichno izdatel-
stvo “Prof. Marin Drinov”.

BER 7, 2010: *Balgarski etimologichen rechnik*. T. 7. Sofia, Akademichno izdatel-
stvo “Prof. Marin Drinov”.

BTR 1993: *Balgarski talkoven rechnik*. Sofia, Izdatelstvo na BAN.

Etnografiya 1983: *Etnografiya na Balgariya*. T. II. Sofia, Izdatelstvo na BAN.

Fasmer 3, 1971: *Fasmer, M.* Etimologicheskii slovar' russkogo iazyka, T. 3. Moskva, Izd. “Progres”.

Fasmer 4, 1973: *Fasmer, M.* Etimologicheskii slovar' russkogo iazyka, T. 4. Mosk-
va, Izd. “Progres”.

FRBE 1975: *Frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik*. T. II. Sofia, Izdatelstvo
na BAN.

Galabov 1965: *Galabov, L.* Govorat na s. Dobroslavtsi, Sofiysko. – In: *Balgarska
dialektologia. Prouchvania i materialy*. Kn. 2, s. 3–118. Sofia, Izdatelstvo na
BAN.

Galabov 2000: *Galabov, L.* leksikata na govora na s. Dobroslavtsi, Sofiysko. Sofia,
Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.

Gerov 4, 1977: *Gerov, N.* Rechnik na balgarskiya ezik. T. 4. Sofia, Izd. “Balgarski
pisatel”.

Ivanov 1979: *Ivanov, Y.* Koshkovskiyat govor – taen drandarski govor. – In: *Nauch-
ni trudove na Plovdivskiya universitet “Paisiy Hilendarski”*. T. 17, kn. 5, s. 9–
71.

Keremidchieva 2007: *Keremidchieva, Sl.* Koprivshitsa – istoria i ezik. Sofia, Mul-
tiprint.

Kyuvlieva, Dimchev 1970: *Kyuvlieva, V., K. Dimchev.* Rechnik na haskovskiya
gradski govor. – In: *Balgarska dialektologia. Prouchvania i materialy*. Kn. 5, s.
53–105.

Mazhlekova 1990: *Mazhlekova, M.* Rechnik na starobalgarski dumi v dnešnite
balgarski govori. Sofia, Izdatelstvo na BAN.

OLA 2012: *Obshteslavianskii lingvističeskii atlas*. Seriya leksiko-slovoobrazovate-
lynaia. Vypusk 4, Sel'skoe hoziaistvo. Bratislava.

Parvanov 2010: *Parvanov, K.* Prefiksната perfektivatsiya v istoriyata na balgarskiya
ezik. Sofia, Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.

- Stoyanov, Yanakiev 1976: *Stoyanov, S., M. Yanakiev. Starobalgarski ezik. Tekstove i rechnik. Sofia, "Nauka i izkustvo"*.
- StbR 2, 2009: *Starobalgarski rechnik. T. 2. Sofia, Izd. "Valentin Trayanov"*.
- Tseitlin 1986: *Tseitlin, R. Leksika drevnobilgarskikh rukopisei X–XI vv. Sofia, Izdatel'stvo Bolgarskoi akademii nauk.*)
- Vakarelski 1977: *Vakarelski, Hr. Etnografiya na Bulgaria. Sofia, Izdatelstvo na BAN.*)

✉ Проф. д-р Лучия Антонова-Василева

Секция за българска диалектология и лингвистична география
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ Prof. Luchia Antonova-Vasileva, PhD

Department of Bulgarian Dialectology and Linguistic Geography
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia, Bulgaria

Публикувано: 30 септември 2019

Published: 30 September 2019